

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 16 lipca 2018 roku

ZSS.422.32.2018.KS

**Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

w związku z powzięciem informacji o złożonym do Sejmu obywatelskim projekcie ustawy, zakładającym wprowadzenie dobrowolności szczepień ochronnych w Polsce, przedstawiam stanowisko Rzecznika Praw Dziecka w tej sprawie.

Na podstawie art. 3 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922) Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności prawa do życia i ochrony zdrowia.

Szczepienia ochronne są najskuteczniejszym narzędziem zwalczania chorób zakaźnych. Jak wskazuje Pani prof. nadzw. dr hab. n. med. Teresa Jackowska – Konsultant Krajowy w dziedzinie pediatrii, *szczepienia należą do najważniejszych zdobyczy współczesnej medycyny, ratują życie i chronią przed powikłaniami związanymi z chorobami zakaźnymi. (...) Dodatkowa korzyść ze szczepień to ograniczenie zużycia antybiotyków i rozwoju antybiotykooporności. Ryzyko wystąpienia niepożądanych odczynów poszczepiennych (NOP) jest nieproporcjonalnie małe w porównaniu do uzyskiwanych korzyści, co stanowi istotny argument potwierdzający bezpieczeństwo szczepień. (...) Mając na względzie najważniejszy cel jakim jest dobro pacjenta, kluczowe jest, aby decyzje dotyczące szczepień były podejmowane w oparciu o wiarygodne, oparte na wynikach badań naukowych dane. Lekarze i eksperci powinni swoją wiedzę czerpać z wiarygodnych danych naukowych, korzystać z zaleceń światowych ekspertów, publikowanych w uznanych czasopismach oraz przez krajowe i międzynarodowe instytucje publiczne. Ignorowanie takich danych oraz zaleceń lub wybiórcze ich przedstawianie jest nierzetelnością naukową.¹ Szerokie grono ekspertów*

---

¹ Pismo z 04.06.2018 r. KK/PED/01/06/2018

w dziedzinie zdrowia publicznego oraz lekarzy jest zgodne co do tego, że szczepienia są niezbędne dla zachowania zdrowia obywateli. Nie mają co do tego wątpliwości także takie podmioty jak Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny (NIZP-PZH), Główny Inspektor Sanitarny (GIS) czy Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) i UNICEF. Podmioty te w licznych publikacjach, komentarzach i raportach wskazują na korzyści ze szczepień ochronnych – korzyści, które znacznie przewyższają ryzyko związane z stosowaniem szczepień ochronnych (w tym NOP). Występowanie NOP jest jednym z głównych argumentów tzw. ruchu antyszczepionkowego. Jak wynika z danych publikowanych przez NIZP-PZH niepożądany odczyn poszczepienny występuje przeciętnie 1 raz na 10 000 szczepień (dotyczy szczepionek stosowanych w Polsce). Najczęściej występujące odczyny poszczepienne to zaczerwienienie, ból w miejscu wkłucia, gorączka czy niepokój u dziecka.² Odnosząc to do możliwych objawów oraz powikłań wybranych chorób zakaźnych - takich jak zapalenie mózgu, sepsa, zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych czy też zapalenie mięśnia sercowego – należy stwierdzić, że ryzyko związane z wystąpieniem u dziecka choroby zakaźnej jest wielokrotnie wyższe, niż ryzyko wystąpienia NOP. Ciężkie niepożądane odczyny poszczepienne, wymagające hospitalizacji, występują nieporównanie rzadziej niż powikłania chorób przed którymi chronią.³ Nikt oczywiście nie zaprzecza temu, że NOP mogą występować i należy je starannie monitorować a w przypadku wątpliwości dotyczących bezpieczeństwa szczepionki powinny być podejmowane odpowiednie działania.

Należy pamiętać, że poza obowiązkiem zgłaszania przez lekarzy podejrzenia NOP do Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych istnieje jeszcze druga – bardziej dostępna dla rodziców możliwość tj. tak jak w przypadku każdego produktu leczniczego tak i w przypadku szczepionki istnieje prawo pacjenta (art. 12a ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta⁴) oraz obowiązek osoby wykonującej zawód medyczny (m.in. art. 45a ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry⁵; art. 16 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej⁶) do zgłoszenia działania niepożądanego bezpośrednio do Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

---

² Czajka H. Tarczoń I. Szczepienie przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi [w]: Pierwsze 2 lata życia dziecka. Przewodnik dla rodziców red. A. Chybicka, A. Dobrzańska, J. Szczapa, J. Wysocki. Medycyna Praktyczna. Kraków 2008: 205-211 oraz Kuszewski K. Błonica [w]: Choroby zakaźne i pasożytnicze – epidemiologia i profilaktyka. alfamedica press 2007: 40-44

³PZH.<http://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/co-to-sa-niepozadane-odczyny-poszczepienne/2/#jak-czesto-ystepuja-niepozadane-odczyny-poszczepienne>

⁴Dz.U. z 2017 r. poz. 1318

⁵Dz.U. z 2018 r. poz. 617

⁶Dz.U. z 2018 r. poz. 123

Podkreślenia wymaga, że odmawianie przez rodziców wykonania szczepień u dzieci doprowadziło m.in. w Wielkiej Brytanii i Holandii do gwałtownego wzrostu liczby zachorowań na odrę i jej groźnych powikłań. W 36 krajach UE odnotowano 30 000 przypadków zachorowań na odrę (w tym 14 000 we Francji) co było przyczyną śmierci 8 osób (z tego 6 we Francji), hospitalizacji 7 200 osób, 27 przypadków zapalenia mózgu, 1 482 przypadków zapalenia płuc (82% przypadków wystąpiło u osób nieszczepionych).⁷

Z danych GIS wynika, że jeżeli chodzi o szczepienia obowiązkowe, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 849), to odsetek zaszczepionych osób w Polsce sięga ok. 95% populacji. Obniżenie wskaźników wszczepialności – przede wszystkim dzieci – stanowi zagrożenie nie tylko dla nich, ale też dla osób o obniżonej odporności, osób niezaszczepionych czy osób, które nie mogły zostać zaszczepione. Zdaniem Rzecznika Praw Dziecka władze publiczne przede wszystkim powinny podejmować działania na rzecz ochrony zdrowia i życia dzieci – w tym ich ochrony przed chorobami zakaźnymi.

Na podstawie art. 31 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. poz. 483 z późn. zm.) wolność człowieka podlega ochronie prawnej. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje. Natomiast art. 31 ust. 3 Konstytucji RP stanowi, że ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw. Z kolei w art. 68 Konstytucji RP zagwarantowano obywatelom prawo do ochrony zdrowia. W art. 68 ust. 4 zawarto dyspozycję, iż władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

Na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2018 r. poz. 151) osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są obowiązane na zasadach określonych w ustawie do poddawania się szczepieniom ochronnym. Jak wskazuje GIS *nałożenie przez ustawodawcę powszechnego obowiązku poddawania się szczepieniom*

---

⁷ Dr med. Paweł Grzesiowski. Szczepienia w XXI wieku. konflikt wiedzy i leku. Warszawa 09.02.2018 r. http://www.nil.org.pl/_data/assets/pdf_file/0004/125077/SZCZEPNIENIA-BOSS-02.2018DRUK.pdf

ochronnym przeciw wybranym chorobom zakaźnym zapewnia odpowiednio wysoki odsetek osób uodpornionych przeciw tym chorobom i skutecznie zmniejsza ryzyko epidemicznego szerzenia się tych chorób zakaźnych w populacji. Obowiązkowe szczepienia ochronne są skuteczną i społecznie powszechnie akceptowaną metodą zapobiegania zachorowaniom na choroby zakaźne. (...) wysoki odsetek osób zaszczepionych skutecznie zapobiega szerzeniu się zachorowań na choroby zakaźne chroniąc nie tylko tych, którzy się zaszczepili, ale również osoby, które z powodu przeciwwskazań zdrowotnych zaszczepione być nie mogły. Wprowadzenie obowiązkowych szczepień ochronnych przeciw wybranym chorobom zakaźnym zmniejsza także społeczne skutki związane z ciężkimi zdrowotnymi następstwami chorób zakaźnych, w tym związane z kosztami leczenia tych chorób oraz ich powikłań. Szczepienia ochronne są ważną inwestycją w zdrowie, swego rodzaju polisą na życie.⁸

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka działania w sferze szczepień ochronnych powinny być ukierunkowane na rozpowszechnianie rzetelnej i naukowo popartej wiedzy o nich - prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych wśród społeczeństwa na temat szczepień oraz NOP; monitorowanie NOP i stały nadzór nad bezpieczeństwem szczepionek; ułatwienie rodzicom dzieci dostępu do konsultacyjnych poradni szczepień ochronnych oraz uzyskiwania od lekarzy wyczerpujących informacji nt. szczepionek (ich działania, ryzyka związanego ze stosowaniem itp.) i starannej oceny stanu zdrowia dziecka przed, a w razie wątpliwości także po wykonaniu szczepienia; wsparcia zdrowotnego osób (w tym dzieci), u których wystąpił NOP. Natomiast wszelkie działania, których konsekwencją byłoby obniżenie wskaźników wszczepialności dzieci w Polsce są z całą pewnością niekorzystne i zaprzeczają podstawnemu prawu dziecka do ochrony jego zdrowia i życia, dlatego też Rzecznik Praw Dziecka jest przeciwny postulatowi likwidacji obowiązku szczepień ochronnych.

Z wyrazami szacunku
Marek Piłsudski

⁸ Główny Inspektor Sanitarny. <https://gis.gov.pl/zdrowie/szczepienia-obowiazkowe/>